PREPRAVA BICYKLA V SYSTÉME Železníc Slovenskej republiky r. 1999

ŠTÚDIA

ANALÝZA SÚČASNÉHO STAVU

Prepravu bicykla v systéme vnútroštátnej preprevy ŽSR je možné charakterizovať nasledovným pocesom :

S bicyklom je potrebné prísť k pokladni 30 minút pred odchodom vlaku. Po zakúpení lístka v osobnej pokladni je potrebné v batožinovej pokladni zakúpiť a vyplniť sprievodku, vyplniť visačku a pripevniť ju na bicykel. Poplatok za prepravu bicykla činí 20 Sk. Potom je bicykel potrebné odovzdať do batožinového skladu. Tam pracovníci ŽSR nalepia na bicykel štítky a vozíkom ho prepravia do poštového vagóna vlaku. V cieľovej stanici si potom majiteľ odovzdaním sprievodky vyzdvihne bicykel v sklade batožín.

Z popisu tohto procesu sú zrejmé aj nedostatky prepravy bicykla prostredníctvom ŽSR:

1. *Zdĺhavý poces, ktorý je potrebný k splneniu náležitostí pre prepravu bicykla ŽSR a neochota pracovníkov ŽSR vykonávať činnosti súvisiace s prepravou bicykla.*

Už len zmienených 30 minút je pre mnohých dostatočným dôvodom na to, aby použili iný spôsob dopravy, alebo prešli plánovanú trasu na bicykli, pretože z hľadiska užívateľa ide o zbytočnú stratu času.
Naviac, proces zakupovania a vypĺňania lístkov, sprievodiek a visačiek a manipulácia s nimi je pre mnohých tiež dostatočne odpudzujúci.

2. *Nešetrný spôsob zaobchádzania s bicyklom pracovníkmi ŽSR a možnosť jeho poškodenia počas prepravy.*

Mnohé súčasné bicykle majú vysokú cenu. Preto sa ich majiteľom nepozdáva zaobchádzania s nimi, lepenie štítkov na bicykel, nešetrná preprava bicykla na vozíku k vagónu, ako aj častokrát nešetrný spôsob nakladania bicykla do vagóna a nevhodné skladovanie v ňom. Mnohí cyklisti si z obavy pred poškodením bicykla vykonávajú tieto činnosti sami. Počas jazdy je bicykel vo vagóne často voľne položený na podlahe. Vplyvom otrasov, ktoré sa naň prenášajú z kolajníc, brzdením a zrýchľovaním vlaku, môže dôjsť k poškodeniu častí bicykla alebo rozladeniu riadiacich mechanizmov.

3. *Vysoký prepravný poplatok za bicykel*

Posledné opatrenie ŽSR , v ktorom sa zaviedol jednorázový prepravný poplatok bez ohľadu na dĺžku prejdenej vzdialenosti, je vo výške 20.- Sk. Vzhľadom na nízke príjmy obyvateľov SR je toto opatrenie nekorektné, hlavne voči menej solventnej vrstve obyvateľstva, ktorá je vlastne cieľovou skupinou vo využívaní služieb ŽSR. Ak má žena na materskej dovolenke niekoľko krát týždenne zaplatiť 2x cestové + 2x20 ,- Sk za prepravu kočíka, pri ceste za lekárom z dediny do 3 km vzdialeného mesta, ktoré spája len cesta 1. triedy a železnica, a má pri tom absolvovať popísaný zdĺhavý proces, naruší to jej rodinný rozpočet tak výrazne, že bude aktívne hľadať iný, lacnejší a pohodlnejší spôsob prepravy. Taktiež cyklisti, ktorí prepravujú bicykle na kratšie vzdialenosti, si určite dobre premyslia, či podstúpia riziká spojené s prepravou bicykla po železnici a zaplatia ešte aj vysoké prepravné, alebo si plánovaný úsek radšej odkrútia v pedáloch, prípadne použijú iný spôsob dopravy.

4. Nespoľahlivosť ŽSR k zabezpečeniu včasnej prepravy bicykla do cieľovej stanice

Stáva sa, že pri prestupovaní ostane bicykel v prestupnej stanici a pokračuje v jazde až ďalším vlakom. To môže pre majiteľa bicykla znamenať úplné zmarenie zmyslu jeho cesty a pokazenie výletu. Pracovníci ŽSR sa v týchto prípadoch paradoxne tvária, že je všetko v poriadku.
Tiež sa stáva, že niekoré vlaky bicykle neprepravujú. Táto situácia je nepríjemná hlavne pri už spomínanom prestupovaní. Dôsledky pre cestujúceho s bicyklom sú spravidla taktiež mimoriadne nepríjemné.

5. Nebezpečie odcudzenia bicykla alebo jeho doplnkov počas prepravy

Ďalším nepríjemným faktorom sú prípady, kde dochádza k odcudzeniu drobných doplnkov ako sú cyclocomputre, fľaše, hustilky, kapsičky s náradím. Častokrát ide o špecifické doplnky, ktoré si majiteľ bicykla dával do kopy niekoľko rokov a na iný typ bicykla sa vôbec nedajú použiť.

ZÁVER

Vyššie uvedené faktory sú výraznou prekážkou rozšírenia záujmu cestujúcich o prepravu bicykla v systéme ŽSR . Je vysoko pravdepodobné, že sa cestujúci, ktorý častejšie prepravuje bicykel po železniciach v priebehu krátkej doby stretne s viacerými z týchto špecifických problémov. To zvyčajne vyústi k zjavnej nechuti používať ŽSR k preprave bicykla. K výraznému zhoršeniu tejto situácie prispelo zavedenie jednorázového poplatku 20,- Sk bez ohľadu na precestovanú vzdialenosť. Preto sa paradoxne pri výraznom rozvoji cykloturistiky v posledných rokoch počet prepravovaných bicyklov ŽSR znižuje.

ŠPECIFIKÁCIA CIEĽOVEJ SKUPINY UŽÍVATEĽOV

1. KTO POUŽÍVA PREPRAVU BICYKLA PO ŽELEZNICI DNES?

- domáci a zahraniční turisti, ktorí prepravujú bicykel železnicou len náhodne alebo príležitostne a nepoznajú podmienky prepravy
- domáci a zahraniční turisti, ktorí prepravujú bicykel železnicou len náhodne alebo príležitostne ,poznajú podmienky prepravy a sú ochotní podstúpiť ich
- občania , ktorí prepravujú bicykel vyslovene ako batožinu
- cyklisti, ktorým sa počas putovania vyskytli také problémy, k vôli ktorým nemôžu ďalej pokračovať na bicykli, opraviť ho, alebo použiť iný spôsob dopravy a sú ochotní postúpiť riziká spojené s prepravou ŽSR

2. KTO BY PREPRAVU BICYKLA PO ŽELEZNICIACH MOHOL POUŽÍVAŤ ?

- domáci a zahraniční , náhodní a príležitostní turisti
- domáci a zahraniční cykloturisti, ktorí používajú železnice pri diaľkovej preprave bicykla do cieľovej stanice
- domáci a zahraniční cykloturisti, ktorí cestujú systémom vlak-bicykel- vlak - bicykel ... a málo zujímavé, nebezpečné alebo iným spôsobm z cykloturistického hľadiska neatraktívne úseky cesty prekonávajú vlakom
- domáci a zahraniční diaľkoví cykloturisti, ktorí cestujú systémom cez deň na bicykli, v noci vlakom
- domáci aktívni cykloturisti, ktorí podnikajú jednodňové túry systémom : preprava vlakom do cieľovej stanice, cyklotúra, návrat vlakom domov
- cyklisti, ktorým sa počas putovania vyskytli také problémy, kvôli ktorým nemôžu ďalej pokračovať na bicykli
- príležitostní cykloturisti, pre ktorých by podmienky prepravy bicykla ŽSR boli na toľko atraktívne , že by pri samostatných , skupinových a rodinných výjazdoch uprednostnili tento spôsob dopravy
- cykloturisti, ktorí by prepravu železnicou uprednostnili z dôvodou ekologického presvedčenia

ZÁVER:

Potenciál eventuálnych spotrebiteľov je teda vysoký. Naviac je potrebné uvažovať s cestujúcimi, ktorí prepravujú vlakom detské kočíky. Je paradoxné, že ŽSR , ktoré majú zo všetkých spôsobov prepravy najlepšie predpoklady k výraznému rozšíreniu prepravy bicyklov, nevyužívajú v dôsledku zlých podmienok tento stále narastajúci potenciál užívateľov. Tak sú na druhej strane nespokojní aj cyklisti, ktorí by radi využíli jednoduchý , pohodlný a lacný spôsob dopravy a zavŕšili cyklotúru chladeným pivom na stanici alebo v reštauračnom vozni ŽSR.

NÁVRH RIEŠENÍ

V súvislosti s prepravou bicykla v sytéme ŽSR je potrebné riešiť tieto dve kategórie :

1. BICYKEL (KOČÍK) AKO BATOŽINA ALEBO SPEŠNINA

Aj keby bolo možné hľadať spôsoby ako zjednodušiť proces tejto prepravy, predmet tejto štúdie je zameraný na vytvorenie prijateľných podmienok prepravy pre nasledovnú novú kategóriu :

2. CESTUJÚCI S BICYKLOM (KOČÍKOM)

Rozdiel voči 1. kategórii spočíva v tom, že prevažnú časť činností potrebných ku preprave bicykla vykonáva cestujúci sám a tiež prostredníctvom špeciálnej karty :
SPRIEVODKA PRE PREPRAVU BICYKLA (KOČÍKA) v dvojakej podobne:

2a. JEDNORÁZOVÁ SPRIEVODKA - príloha č. 1.

Sprievodka bude z tvrdého papiera formátu A4/5. To znamená, že z 1 ks papiera formátu A4 by bolo možné zhotoviť 5 ks sprievodiek. Pretrhnutím perforácie sa oddelia obe časti sprievodky. Časť s okom pre zavesenie na korman, druhá časť, bez oka, pre cestujúceho. Dôležitým znakom sprievodky bude poradové číslo, ktoré bude rovnaké pre obe časti sprievodky. Cestujúci na sprievodku vypíše meno, adresu, dátum cesty a určí symbol bicykla alebo kočíka. Na opačnej strane sprievodky by mohol byť text, ktorý by informoval cestujúceho o podmienkach tohto spôsobu zjednodušenej prepravy v slovenskom a anglickom jazyku.
Cena sprievodky 3.- Sk

POPIS PROCESU PREPRAVY

- cestujúci si v osobnej pokladni zakúpi :
    - - cestovný lístok
    - - prepravný lístok pre bicykel
    - - jednorázovú sprievodku pre prepravu bicykla (kočíka) so šnúrkou.
- cestujúci si vyplní obidve časti sprievodky
- jednu časť sprievodky s otvorom si pomocou šnúrky pripevní na volant bicykla, druhú časť si ponechá
- cestujúci sa dostaví s bicyklom k poštovému vagónu vlaku, tak aby bicykel naložil minimálne dve minúty pred odchodom vlaku
- zamestnanec ŽSR skontroluje , či je bicykel opatrený platnou sprievodkou
- zamestnanec umožní cestujúcemu naložiť a uložiť bicykel do vagónu, pokiaľ ho o to cestujúci požiada
- po vystúpení z vlaku sa cestujúci pri poštovom vagóne preukáže sprievodkou
- zamestnanec ŽSR podľa čísla sprievodky (prípadne mena a adresy) skontroluje , či vydáva z vagóna správny bicykel a odovzdá bicykel cestujúcemu
- zamestnanec si ponechá druhú časť sprievodky, aby jednorázová sprievodka nebola zneužitá

2a. ROČNÁ SPRIEVODKA - príloha č. 1.

Sprievodka bude mať tvar, veľkosť, formát aj atribúty jednorázovej sprievodky, s výrazným nápisom ROČNÁ. Bolo by vhodné, aby sa od jednorázovej sprievodky líšila tiež výrazným farebným pruhom. Bude platiť 1 rok od dátumu prvej uskutočnenej jazdy. Cestujúci bude nosiť prievodku u seba, preto by bolo tiež vhodné, keby sa k nej predával aj jednoduchý plastový obal. Predišlo by sa tým poškodeniu sprievodky ako aj strate šnúrky.
Cena sprievodky 30.- Sk

POPIS PROCESU PREPRAVY

- cestujúci sa v osobnej pokladni preukáže ročnou sprievodkou a zakúpi si:
    - cestovný lístok
    - prepravný lístok pre bicykel
- jednu časť sprievodky s otvorom si pomocou šnúrky pripevní na volant bicykla, druhú časť si ponechá
- cestujúci sa dostaví s bicyklom k poštovému vagónu vlaku, tak aby bicykel naložil minimálne dve minúty pred odchodom vlaku
- zamestnanec ŽSR skontroluje , či je bicykel opatrený platnou sprievodkou
- zamestnanec umožní cestujúcemu naložiť a uložiť bicykel do vagónu, pokiaľ ho o to cestujúci požiada
- po vystúpení z vlaku sa cestujúci pri poštovom vagóne preukáže sprievodkou
- zamestnanec ŽSR podľa čísla sprievodky (prípadne mena a adresy) skontroluje , či vydáva z vagóna správny bicykel a odovzdá bicykel cestujúcemu
- cestujúci si uschová obe časťi sprievodky pre ďalšie použitie

PREPRAVNÝ LÍSTOK NA BICYKEL (KOČÍK).

Vzhľadom na skutočnosť, že prevažnú časť činností súvisiacich s prepravou bicykla vykonáva cestujúci sám, prepravný lístok zahŕňa len poplatok za samotnú prepravu bicykla po železnici. Prepravný lístok môže byť aj klasický cestovný listok v príslušnej sume alebo špeciálny novovytvorený lístok len pre bicykle a kočíky.

V súvislosti s negatívnymi faktormi, ktoré sú prekážkou zvýšenia záujmu verejnosti o prepravu bicyklov po železnici, bude potrebné stanoviť cenu prepravného lístka podľa prejdenej vzdialenosti.

Približný analogický prepočet pre stanovenie ceny prepravného lístka:

- priemerná hmotnosť bicykla je 12 kg
- priemerná hmotnosť cestujúceho je 84 kg

Cestujúci je teda približne 7 x ťažší ako bicykel, t.zn.

- výška cestovného 2.triedy pre vzdialenosť 100 km je 68 Sk.
- cena prepravného lístka bicykla na 100 km by mala byť 68/7 = 9,71 t.j. 10 Sk

Týmto jednoduchým prepočtom možno stanoviť celkom sympatickú cenu prepravného za bicykel na 1 Sk/km a určiť nasledovný vnútroštátny cenník :

VZDIALENOSŤ / km	PREPRAVNÉ / Sk
do 20	2
do 30	3
do 40	4
. .	
do 200	20
nad 200	25

PRESTUPOVANIE.

Pracovník ŽSR sa pri nakladaní bicykla spýta na cieľovú stanicu a v prípade, že bude potrebné prestupovať, informuje o tom cestujúceho. Cestujúci pri prestupovaní sám zabezpečuje presun bicykla medzi vlakmi. Pracovníci ŽSR kontrolujú prostredníctvom sprievodiek (prípadne cestovného a prepravného lístka) opodstatnenosť výdaja bicykla resp. nakládky do ďalšieho vlaku.

VÝHODY SYSTÉMU.

- zjednodušenie systému prepravy bicykla ŽSR
- odbremenenie pracovníkov ŽSR od činností súvisiacich s prepravovaním bicykla ŽSR
- odstránenie nešetrného spôsobu zaobchádzania s bicyklom pracovníkmi ŽSR
- zníženie rizika poškodenia bicykla pri preprave ŽSR
- cenové sprístupnenie prepravy bicykla ŽSR pre širokú verejnosť
- odstránenie problémov prepravy bicykla ŽSR pri prestupoch
- zníženie rizika odcudzenia doplnkov za predpokladu bezpečnosti poštových vagónov a spoľahlivosti pracovníkov ŽSR
- v prípade použitia ročnej sprievodky odpadá zdržanie pokladníčky pri vydávaní sprievodky
- inkasovanie celej hotovosti priamo v osobnej pokladni
- v prípade zakúpenia ročnej sprievodky, inkasovanie určitej hotovosti vopred
- výrazné zvýšenie obratu vplyvom zvýšeného záujmu verejnosti o tento spôsob prepravy

Pozn. pokiaľ by bolo potrebné odľahčiť osobnú pokladňu od vydávania prepravných lístkov a sprievodiek, je možné túto činnosť presunúť na pracovníkov ŽSR vo vlaku.

ANALÝZA NIEKTORÝCH SITUÁCII.

<u>Cestujúci si zabudne vyzdvihnúť bicykel v cieľovej stanici .</u>

ŽSR dopravia bicykel do skladu batožín najbližšej železničnej stanice podľa miesta trvalého bydliska, ktoré je udané na sprievodke. Majiteľ bicykla po jeho prevzatí zaplatí 2 - násobok prepravnej ceny a poplatok za

uskladnenie bicykla. Toto opatrenie je dôležité preto, aby cestujúci nezneužívali tento zjednodušený systém ako klasickú prepravu batožín do svojho bydliska.

Cestujúci s bicyklom si v osobnej pokladni zakúpi len cestovný lístok.
Prepravnú sprievodku podá cestujúcemu zamestnanec ŽSR v poštovom vagóne s príplatkom 5 Sk.
Prepravný listok vystaví cestujúcemu už priamo sprievodca vo vlaku s príplatkom 5 Sk.

Preprava bicykla do zahraničia.
Pri preprave bicykla do ČR je možné po dohode s ČD použiť aj tento zjednodušený systém prepravy bicyklov, nakoľko v ČR zaviedli uždávnejšiiie systém podobný.
Pri preprave do iných krajín je potrebné riadiť sa podmienkami prepravy tranzitných krajín.

Doplnky bicykla.
Pre cyklistov je výhodné, ak si môžu na bicykli ponechať čo najviac doplnkov.
Pre pracovníkov ŽSR je pravdepodobne vhodnejšie, ak na bicykli nie je vôbec nič.V tejto otázke bude potrebné hľadať kompromis. Bolo by vhodné, ak by vedenie ŽSR poslalo stanovisko o bezpečnosti poštového vagóna voči ostatným cestujúcim ako aj o spoľahlivosti personálu.

VAGÓNY PRE PREPRAVU BICYKLOV.
Vagóny (časti vagónov) špeciálne upravené pre prepravu bicyklov sú zrejme najlepším riešením. Cestujúci počas jazdy vidí svoj bicykel a priestor potrebný pre uskladnenie bicykla je minimálny.
Aj v podmienkach železničnej prepravy v SR by bolo možné minimálnymi úpravami riešiť problém bicyklov vo vlaku. Aj keď vo väčšine poštových vagónov ŽSR býva dosť miesta aj pre bicykle položené na podlahe, upevnenie bicyklov vo vagóne by bolo prospešné pre obidve strany. Cyklisti by boli spokojní, že ich bicyklom nehrozí žiadne poškodenie a vo vagónoch by bolo viacej miesta.
Jednoduchým riešením by mohlo byť použitie kovového stojana (príloha č.2). Stojan má optimalizované rozmery pre všetky priemery kolies a je uspôsobený pre predné alebo zadné koleso bicykla. Stojan by mohol byť umiestnený pri stene poštového vagóna. Vzhľadom na vplyv otrasov počas prepravy by bolo vhodné poistiť koleso bicykla voči pohybu pružnou šnúrou. Tým by bola možnosť poškodenia bicykla výrazne znížená.
Ergonomické vlastnosti ako aj rozmery stojana je možné optimalizovať priamo pre použitie vo vagónoch. Vo vlakoch, kde nie je poštový vagón, by sa mohol tento stojan umiestniť namiesto jednej sedačky.
Tento ústretový trend by určite ocenili cyklisti a ich zvýšený záujem cestovať s bicyklom železnicou by prudko vzrástol.

ZÁVER.
Systém prepravy bicykla opísaný v tejto štúdií, by mohol byť štartovacím impulzom výrazného zvýšenia záujmu cestujúcich s bicyklom o prepravu v ŽSR. O jeho rýchlu a aktívnu propagáciu sa môže postarať SCK prostredníctvom časopisov, rozhlasu a televízie.
Veríme, že systémom vzájomných konzultácií by sa podarilo ošetriť problémové situácie, ktoré by mohli nastať pri jeho aplikácii.

Spracoval: Ing. Ján Ľupták r. 1999